



Grožljive posledice neurejenega področja nege in oskrbe starejših

v hiši, kjer živi mama, slišal, da se varuška dere na mamo. Ker nisem želela odreagirati na prvo žogo, sem želela dokaz, da gre res za grozno vedenje. Varuška je bila navzven vsa sladka, pred mano je objemala mamo, jo poljubljala kot dojenčka, govorila, da sta kolegici, se predstavljala kot diplomirana medicinska sestra. Kadar pa sta bili sami, ji zanjo ni bilo mar, ves čas je bila na telefonu in si urejala še druge angažmaje nege,« pripoveduje Eugenija. Kadar sta ostali sami, je mama Eugeniji začela govoriti po tihem, videlo se je, da se boji, in jokati. Zaupala ji je, da jo je negovalka udarila po glavi, ji zvijala roke ... Ko je Eugenija to omenila negovalki, je sledil izbruh, hollywoodski nastop zanjo in sosede. Želela je dokaze, navsezadnje ima mama 38 kilogramov, negovalka pa 130, zato jo je posnela s telefonom. Slišalo se je tuljenje, zmerjanje in rjojenje. Takoj jo je odpustila in na policijo vložila kazensko ovadbo, pa tudi na družbenem omrežju delila svojo zgodbo izključno zato, da ta ženska nikoli več ne pride do katerega koli starostnika. Te dni se ji oglašajo ljudje iz vse Slovenije in pripovedujejo o groznih izkušnjah z njo. Nikjer ne ostane dolgo, ves čas menjava »varovance«, ko je

Policija svetuje

Bodite še posebej previdni! »Svojci, ki iščejo pomoč za starostnika, naj bodo previdni in naj skrbno izberejo osebo, predvsem pa naj pred izbiro preverijo čim več podatkov ... Namreč, osebama zaupamo skrb za našega najbližjega ter jih spustimo v prostore, kjer biva. V primeru zaznanega nasilja ali kakšnega drugega kaznivega ravnanja naj oseba ali svojci o tem obvestijo policijo. Pri tem smo v nekaterih primerih zaznali, da starostniki, ki so odvisni od teh ljudi, kaznivih ravnanj ne prijavijo, saj se bojijo, da bodo s tem izgubili še zadnjega, ki jim je pomagal.

pri enem, se že dogovarja za delo drugje. »Je patološka lažnivka, igralka, vse ima naštudirano, manipulantka. Te stvari niso poceni, na koncu meseca vse take storitve krepko znesejo za en dom. Pa še nobene kontrole ni. Ženske, ki se ukvarjajo s tem, imajo bodisi registrirano dopolnilno dejavnost, druge pa delajo na črno in niso dolžne izstavljeti računov,« razlaga Eugenija, gospa z Obale (ime je znano uredništvu), ki nam je tudi zaupala svojo zgodbo, pa ji samo pritrđi, da ni res nobene kontrole pri najemanju negovalk.

Denar je sveta vladar. »Ko potrebuješ pomoč, je to takoj in zares. Padeš notri in ne veš, kaj bi. Moja mama je imela zelo hudo možgansko poškodbo. Ni govorila. Sprva je bila v negovalni bolnišnici v Sežani, tam so jo naučili veliko stvari. Je pozitivna in optimistična, pomagala si je z levo roko. Edino v dom ni želela. Sklenila sem, da jo poskusim imeti doma. Vendar ni bilo možnosti,

da bi 24 ur skrbela zanjo ali ju z očetom pustila doma. On se ni znašel, jaz pa sem imela še druge obveznosti. Vedela sem za gospo, ki je imela 'čez' negovalke. Plačala sem 40 evrov podjetju za posredovanje, nato pa so začele hoditi negovalke. Nikoli nisi vedel, katero boš dobil. Ene so bile usposobljene, saj so delale v domu, druge so bile 'na frišno'. Nikakor pa tega nisi mogel preveriti. Niti ni bilo cenika storitev, kaj šele izdanih računov. Posrednica je povedala ceno, in to je bilo to. Plačevala sem na roko, in ker sem vseeno želela imeti potrdilo, sem si vse zapisovala v beležko in prosila, da mi podpiše prejeti znesek. Negovalke so se menjavale na 14 dni, saj noben človek ne more zdržati takega tempa. Z negovalkami sem imela dokaj srečo, problem je bil v mami, saj ni sprejemala tujih ljudi, ki so hodili po hiši. Ravno se je v dveh tednih navadila na eno, že je prišla druga ... Treba je bilo naštudirati jedilnik, kupovati hrano. Problem je bil tudi, da so morale negovalke plačevati posrednici, pa je bilo

veliko slabe volje. Zato smo se na koncu odločili, da jo damo v dom. Mama se je lepo navadila, tam se počuti krasno, lepo sodelujemo tako s socialno službo kot z medicinskimi sestrami. Na koncu je bilo negovanje tako drago, da je ceneje plačevati dom,« razlaga gospa, ki jo pri teh stvareh moti, da se veliko denarja obrne na črno. Izkoriščajo dejstvo, da si v stiski in ne veš, kam bi se obrnil, pa privoliš v vse. Boljšo izkušnjo ima z očetom, za katerega je bilo treba tudi skrbeti. Ko ni mogel več sam hoditi na stranišče in skrbeti za osebno higieno, je najela mladega medicinskega tehnika. Prišel je za dve uri na dan, dopoldne in zvečer, da mu je pomagal. Sprva je hrano urejala preko centra za socialno delo, a potem je bilo premalo

Srhljivi sivi trg pomoči na domu

FOTO: SHUTTERSTOCK; FOTOGRAFIJA JE SIMBOLIČNA

Vsi si želimo, da bi bili naše mame in očetje, babice in dedki lahko čim dlje med nami. Vse je krasno, dokler so zdravi in zmožni skrbeti zase. Ko se pojavi bolezen ali potrebujejo pomoč pri negi in skrbi zase, pa se znajdemo pred problemom. Če je potrebna 24-urna pomoč, svojci sami temu nismo kos. Obstajajo podjetja, specializirana za nego starejših, vendar če nimate privarčevanega zajetnega kupčka denarja ali pa vaš sorodnik visoke pokojnine, se morate znajti drugače. Tudi z angažiranjem ljudi, ki jih »priporočijo« prijatelji ali sosede. Tu pa se lahko zelo zaplete. Novinarica Eugenija Carl je posnela grozljivo zgodbo, kako je negovalka ravnala z njeno mamo. Vendar to ni osamljen primer. Nad črnim trgom pomoči na domu ni nobenega nadzora ali zakonske regulative.

Tekst: **ANDREJA COMINO**, andreja.comino@masicom.net

Neustrašna Eugenija.

Zapis o grdem ravnanju z njeno mamo je pretresel Slovenijo. Novinarica RTV Slovenija je svojo zgodbo namreč delila na družbenem omrežju. »Vendar ne zato, ker bi si želela pozornosti, temveč v poduk vsem, naj bodo zelo previdni pri iskanju negovalcev za svojce. Meni se še sanjalo ni, da lahko človek naleti na



FOTO: MATEJA J. POTOČNIK

tako grozno osebo. Moja mama je stara 86 let in živi v svoji hiši na Obali. Potrebuje pomoč v gospodinjstvu, vendar z njo ni tako hudo, da ne bi zaznavala okolice, pozna vse ljudi, se pogovarja, čuti, odreagira, hodi, ni nepokretna. Prej je imela pomoč občasno, zadnje leto pa 24 ur na dan. Kar nekaj časa je imela krasno gospo, a je ta imela še svoje družinske obveznosti, zato nam je priporočila novo negovalko. Z njo pa se je začel pekel. Kadar je mama preživljala čas z njo, je postala vznemirjena, začela je spravevati, kdaj pride druga ženska. Takrat se mi še sanjalo ni, kako je, kadar sta sami doma. Starejši se ne pritožujejo, bojijo se doma, še mama se je tej negovalki najprej opravičevala, oprostite, ker sem bila grda. Prvi znak, da je nekaj narobe, je bil, ko je podnajemnik

Anja Žitnik, dolgoletna prostovoljka pri Spominčici in predsednica Podružnice Ivankine Spominčice ter organizatorica lokalne mreže Medgeneracijskega društva Tromostovje, pa še posebej opozarja na najpogostejše težave in nevarnosti pri negi na črno:

- pomanjkanje usposobljenega kadra v zavodih, pa tudi pri koncesionarjih;
- delo samo za denar, brez empatije;
- pomanjkanje denarja za negovalce;
- naravnost družbe na sovražnost do starostnikov – starizem;
- nujno je treba preveriti, kdo pride kot pomoč;
- cene so na črnem trgu zelo visoke, nobene kontrole;
- dokler ne bo zaživel zakon o dolgotrajni oskrbi, bo to področje prepuščeno črnemu trgu;
- slabo poznavanje predpisov o tem, kaj pripada starejšim (dodatek za potrežbo in pomoč, če je premajhna pokojnina, varstveni dodatek; če prejemajo socialno pomoč, ni treba plačevati prispevka za RTV in še več);
- kjer so koncesionarji, tam je cena regulirana, a je pomoč kratkotrajna;
- ustanovljenih je veliko zavodov, podjetij, vendar tudi tu ni kontrole, cene so pa zelo visoke, ne preverjajo, koga zaposlijo;
- ni nobene kontrole, kako se ravna z ostarelimi;
- negovalce morajo nujno nadzorovati tudi svojci (morda kamera).



Anja Žitnik

Dobro pazite, komu zaupate svojo ostarelo mamo ali očeta!



► ljudi. »Če imaš možnost in denar, je najbolje iti v dom,« pove sogovornica.

Velikanski problem sivega trga.

V Ljubljani so pred dvajsetimi leti pod županovanjem Vike Potočnik ustanovili Zavod za oskrbo na domu. Njegova dolgoletna direktorica Liljana Batič Dernovšek pove, da letno pomagajo okrog 1300 starejšim, invalidom in kronično bolnim, za katere skrbi skoraj 150 zaposlenih. Mimogrede, cena storitve je za uporabnike zelo ugodna, saj je subvencija ustanoviteljice MOL zelo visoka, več kot 80-odstotna. Tako znaša ura socialne oskrbe na domu med delovnikom za uporabnika 4,40 evra, ob praznikih in nedeljah pa je nekoliko višja. A potrebe so veliko večje od zmožnosti in ljudje potrebujejo pomoč veliko dlje kot zakonsko predpisanih 20 ur na teden. Zato se tudi pri njihovem delu srečujejo s črnim trgom.

»Ljudje potrebujejo in iščejo pomoč, tudi na črnem trgu. Starejši so zato velikokrat v rokah nestrokovnih in nepreverjenih oseb, ki ne delujejo v skladu s strokovnimi in etičnimi standardi, plačujejo se jim velike vsote denarja, starejši so velikokrat zanemarjeni in zlorabljeni. Do tega prihaja predvsem zato, ker je vse več potreb po formalni pomoči starejšim na

» Delo na črno s starejšimi je namreč brez vsakršnega nadzora. Zdaj nihče ne nadzoruje kakovosti storitev socialne in zdravstvene oskrbe, kar je nesprejemljivo! «

domu, sedanjí pravilniki o normativih pa so zastareli in ne omogočajo dovolj ur pomoči glede na dejanske potrebe. Izvajalci socialne oskrbe se že nekaj časa srečujejo s hudim pomanjkanjem kadra, zato se težko odzovemo. Na tem področju so zato nujne sistemske spremembe, na katere že leta opozarjamo ministrstvo. Oskrbovalci

za svoje težko delo niso ustrezno plačani, prav tako pa ta plemeniti poklic v družbi ni dovolj uveljavljen,« pravi direktorica.

Nadzor? Kakšen nadzor?

Tudi pri Srebrni niti – Združenju za dostojno starost se zavedajo vseh nevarnosti, ki jih prinaša delo na črno »s tako občutljivo

So pa tudi pozitivne izkušnje

Pri nas je nanoslo tako, da je bil najprej nepokreten oče – zaradi štirih operacij na srcu je bil na invalidskem vozičku. Vendar je imel strastno voljo do življenja in je še pri 85 letih delal cenitve za evropsko sodišče. Ko se nenadoma ni mogel več premikati, smo bili sprva vsi v šoku. Z mamo, ki je dolga leta skrbela zanj, sta bila krasen tandem. Vendar je tudi ona imela za seboj nekaj operacij in je bila bolna. Sprva ga je sama ponoči dajala na stranišče. Ko je postalo pretežko, sva izmenjaje vskočili s sestro. Čez čas sva vključili še negovalno službo Pristan. Imeli smo srečo in smo dobili negovalke z občutkom, kajti ko je človek nemočen, mora predati vse – umivanje, čiščenje, intimno nego ... Pomembna je tudi komunikacija. Hvaležna sem za dobro izkušnjo, lepo so skrbeli za starša do njune smrti,« pove arhitektka in magistra slikarstva Sonia Trošt, ki pa je bila vedno pozorna



Sonia Trošt

na to, s kakšnimi negovalkami je imela opravka. Preverjala je in preverjala. »Človek lahko enkrat zblefira, a če ti starš pove, da nekdo z njim ravna grdo, je to znak za alarm,« pravi in dodaja, da je velika težava tudi, če obnemogli starši nočejo v dom.

populacijo, kot so kronično bolni starejši, veliko od njih ima še demenco. Zato si želimo, da takšne oblike 'pomoči' ne bi bilo več. Delo na črno s starejšimi je namreč brez vsakršnega nadzora. Zdaj nihče ne nadzoruje kakovosti storitev socialne in zdravstvene oskrbe, kar je nesprejemljivo! Zagovarjamo čim prejšnjo ureditev dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljala kakovost, varnost in enako dostopnost za vse, po načelih solidarnosti in s pomočjo systemskega financiranja. Čakamo na to, da bodo imeli vsi dostojno starost. Ne le tisti, ki preživljajo jesen življenja v domovih starejših, temveč tudi tisti, ki želijo živeti doma ali pa so v to prisiljeni,« je odločna naša novinarska kolegica Neva Železnik, namestnica predsednice Srebrne niti – Združenja za dostojno starost.

Ustaviti je treba lovce na premoženje.

Zakaj v zadnjih desetletjih tudi stranke in lokalni politiki, ki so jih polna usta solidarnosti, medgeneracijskega sodelovanja in kakovostnega staranja, niso dosegli pomembnega premika, je bilo že precej zapisanega. Jasno pa je: poleg domov za ostarele in negovalnih bolnišnic bi morali že zdavnaj imeti povezano mrežo institucij za oskrbo na domu, dnevnihi centrov za starejše ter fleksibilno mrežo socialnih služb, ki bi ponujale takojšnjo, varno in ustvarjalno pomoč za vse. »To ni utopija. To je nuja ter izziv za vse lokalne in državne politike. Da skrbi za starejše in njihovo oskrbo ne moremo v celoti prepustiti svojcem, je glede na življenjski slog dejstvo. Prepustiti to področje sivemu trgu pa je nevarno tako za starostnike kot celotno skupnost. Malo znano dejstvo je, da so starostniki lahko zaradi svoje lastnine zanimivi za t. i. lažne humanitarce, ki s pretvezami ob slovesu starostnika pridobijo podpis za prenos lastništva njihovega imetja. Tudi to se dogaja, le da dokazov umrli ne more več predložiti. Zame je pomemben dokaz o demokratičnosti in humanosti neke družbe odnos do starejših in human odnos do staranja,« pravi nekdanja ljubljanska županja Vika Potočnik. Vprašanja, kako daleč je priprava zakona o dolgotrajni oskrbi starejših, smo naslovili tudi na pristojno ministrstvo, vendar do zaključka redakcije nismo dobili odgovorov. ■